

DE STILLE DOOD

Volker Kutscher

De stille dood

the house of books

Oorspronkelijke titel: *Der stumme Tod*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Verlag Kiepenheuer & Witsch

© Volker Kutscher, 2009

© Vertaling uit het Duits: Jacques Meerman, 2009

© Nederlandse uitgave: The House of Books, Amsterdam 2019

Omslagontwerp: kid-ethic.com

Omslagontwerp Nederlandse uitgave: Peter de Lange

Foto auteur: © Monika Sandel

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 443 5456 0

ISBN 978 90 443 5457 7 (e-book)

NUR 332

www.thehouseofbooks.com

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Het orgaan van de zangeres kwam heel goed en in alle registers
onberispelijk uit de luidspreker; enkele eigenaardigheden van haar
stem, die voor de geluidsfilm weinig geschikt zijn, zijn ongetwijfeld te
corrigeren.*

FILM-KURIER (1929)

*Staat de geluidsfilm ten dienste van het onbezielde? Waarde luisteraars,
in wiens dienst hij staat, bepalen alleen wijzelf.*

FRITZ VON UNRUH (1929)

*What have I become?
My sweetest friend
Everyone I know
Goes away in the end
You could have it all
My empire of dirt
I will let you down
I will make you hurt*

NINE INCH NAILS (1994)

Vrijdag 28 februari 1930

1

De lichtbundel danst door het donker. Nog ongeremder dan anders, vindt hij. Wild en onrustig. Tot het geflakker tot bedaren komt en vormen krijgt.

De zachte lijnen van een gezicht dat slechts door licht op het doek getekend wordt.

Haar gezicht.

Haar ogen die opengaan.

En hem aankijken.

Voor de eeuwigheid gebeiteld in licht, voor altijd en blijvend gered van de vergankelijkheid. Wanneer hij maar wil en zo vaak als hij wil, kan hij haar in deze donkere ruimte, in dit donkere leven, laten oplichten.

Zijn leven. Een leven waarvan de troosteloze duisternis steeds door maar één ding kon worden verlicht: de dansende lichtbundel van een projector op het doek.

Hij ziet hoe ze haar ogen openspert, en ziet dat omdat hij het weet. Omdat hij precies weet wat ze bespeurt. Iets wat haar vreemd is en hem juist heel vertrouwd. Hij voelt zich heel dicht bij haar. Bijna net als op het moment dat voor eeuwig op het celluloid is vastgelegd.

Ze kijkt hem aan en begrijpt. Denkt te begrijpen.

Haar handen omvatten haar keel alsof ze bang is dat ze stikt.

Ze voelt niet veel pijn, alleen dat er iets veranderd is.

Dat er iets ontbreekt.

Ze wil iets zeggen, maar er is niets meer.

Geen valse stem meer. De onverdraaglijke stem die de hare niet is. Hij heeft haar bevrijd van deze stem, die ineens als een vreemde, boosaardige macht bezit van haar genomen had.

Uit haar ogen sprak eerder verrassing dan ontsteltenis; ze begrijpt het niet.

Dat hij van haar houdt, dat hij slechts uit liefde voor haar – voor haar echte, engelachtige wezen – zo gehandeld heeft.

Maar haar begrip is niet het belangrijkste.

Dan opent ze haar mond en is het weer zoals vroeger. Eindelijk hoort hij haar weer. Eindelijk weer haar stem! Haar echte stem, die eeuwig is en die niemand haar kan afnemen, die buiten de tijd staat en niets te maken heeft met het vuil en de alledaagsheid van het heden.

Haar stem, die hem al betoverde toen hij hem voor het eerst hoorde. Zoals ze tegen hem praatte en tegen hem alleen, hoewel er veel anderen naast hem zaten.

Hij verdraagt de manier waarop ze hem aankijkt nauwelijks. Ze heeft over de rand gekeken en alles gezien. Het duurt niet lang meer of ze zal haar evenwicht verliezen.

Het ogenblik waarop ze zal vallen.

Haar blik, die ineens zo anders is.

Het vermoeden van de dood in haar ogen.

Het besef dat ze sterft.

Nu sterft.

Zonder terug te keren.

De dood.

Is in haar ogen.

Aangekomen.

De man in de donkere avondkleding glimlachte bedaard naar de vrouw in groene zijde. Hij had één hand in zijn zak gestoken, de andere rond een glas cognac gelegd, bleef staan en deed geen stap naar achteren. Er dwaalde zelfs geen korte aarzeling in zijn ogen toen de vrouw in de avondjurk op maar een paar centimeter afstand van hem bleef staan.

De groene zijde beefde door haar zwoegende ademhaling.

‘Heb ik dat verkeerd verstaan?’ snauwde de vrouw.

Hij nam een slokje uit zijn glas. ‘Bij de aanblik van uw verrukkelijke oren kan ik nauwelijks geloven dat u daar ooit iemand verkeerd mee verstaat.’ Zijn glimlach verbreedde zich tot een soort geamuseerde grijns.

‘U gelooft dus werkelijk dat u mij dit kunt aandoen?’

Haar woede leek hem plezier te doen, want hoe kwader ze werd, hoe brutaler hij naar haar grijnsde. Hij zweeg even, alsof hij zijn antwoord goed moest overwegen. ‘Dat denk ik wel,’ zei hij even later met een instemmend knikje. ‘Als ik me niet vergis, heeft de heer Von Kessler u precies hetzelfde aangedaan, nietwaar?’

‘Ik geloof niet dat ú dat ook maar iets aangaat, mijn beste grááf Thorwald!’

Lichtelijk geamuseerd zag hij hoe ze haar handen op haar heupen zette. Door het raam was een felle lichtflits te zien.

‘Dat is geen antwoord,’ zei hij met zijn blik gericht op zijn cognacglas.

‘Volstaat dít dan als antwoord?’

Nog terwijl ze dat zei haalde ze uit. In afwachting van een tintelende oorvijs sloot hij zijn ogen. Maar zover kwam het niet. Eén scherp uitgesproken woord uit een andere wereld was voldoende om elke beweging onmiddellijk te doen bevriezen.

‘Stóóóp!’

Gedurende een fractie van een seconde bleven ze allebei roerloos staan alsof ze werden gefotografeerd. Toen liet ze haar hand zakken. Hij deed zijn ogen open. Ze draaiden allebei hun hoofd om en keken naar het donker, waar het parket waarop ze stonden plaatsmaakte voor een smoezelige betonnen vloer. Ze knipperde met haar ogen in de richting van de muur van licht en onderscheidde maar heel vaag de klapstoel met daarop degene die met één lettergreep alles kapot had gemaakt en nu opstond, zijn koptelefoon over de stoelleuning hing en het licht in liep. Het was een pezige man met een nonchalant gestrikte stropdas en de mouwen van zijn overhemd hoog opgestroopt. Daarnet had hij nog dusdanig hard gebruld dat iedereen ineenkromp, maar nu klonk zijn stem fluweelzacht.

‘Je sprak de laatste woorden de verkeerde kant op, Betty, mijn engel,’ zei hij. ‘De microfoons hebben niet opgepikt wat je zei.’

‘De microfoons, de microfoons! Ik kan dat woord niet meer horen, Jo! Dat heeft toch niets meer met film te maken?’ Een korte, zijdelingse blik op de geluidstechnicus was genoeg om de man te doen blozen. ‘Film...’ vervolgde ze. ‘Film is licht en schaduw. Dat hoef ik de grote Josef Dressler toch niet uit te leggen? Mijn gezicht op het celluloid, Jo! Ik kom toch niet over via de... microfóóns?’

Dressler haalde diep adem en antwoordde: ‘Ik weet dat je je stem niet nodig hebt, Betty, maar dat was in het verleden. Met deze film begint je toekomst! En geen toekomst zonder geluid!’

‘Onzin. Er zijn nog mensen genoeg die zich het hoofd niet op hol laten brengen en nog steeds goede films maken. Zonder microfoons. Denk je soms dat de grote Chaplin zich vergist? De geluidsfilm kan best een mode zijn waar iedereen op dit moment achteraan loopt, maar die straks weer vergeten zal zijn.’

Dressler keek haar verbaasd aan alsof heel iemand anders het gezegd had. ‘Ik weet dat,’ zei hij. ‘Iedereen hier weet dat. En jij weet het ook. De geluidsfilm is voor jou geschapen en jij bent geschapen voor de geluidsfilm. Door de geluidsfilm word je pas echt groot. Je hoeft maar één ding te doen: eraan denken dat je de goede kant op praat.’

‘Denken! Als ik een rol speel, moet ik die léven!’

‘Natuurlijk. Leef je rol. Maar praat daarbij in Victors richting – en haal pas uit voor je klap nadat je je dialoog uitgesproken hebt.’

Betty knikte.

‘En sla niet zo hard als tijdens de repetities. Raak hem alleen maar even aan. We mogen je oorvijg niet horen, alleen maar de donder.’

Iedereen lachte, ook Betty. Haar boosheid ebde weg en de sfeer was weer ontspannen. Dat kon alleen Jo Dressler. Om die reden was Betty dol op hem.

‘Dus: nog eens vanaf het begin. We doen het nog een keer.’

De regisseur zat weer op zijn plaats en zette de koptelefoon op. Betty nam haar positie bij de deur weer in. Victor bleef bij de schoorsteenmantel staan en zette alleen zijn gezicht weer op ‘begin’. Terwijl er achter de coulissen een koortsachtige drukte heerste, benutte zij de tijd door zich op haar rol te concentreren. Namelijk de rol van hotelmedewerkster, die omwille van de genegenheid van haar chef doet alsof zij een miljonairsochtersdochter is en zich de gevolgen daarvan moet laten welgevallen in de vorm van allerhande insinuaties en aantijgingen die deze met zichzelf ingenomen oplichter haar met grote regelmaat naar het hoofd slingert. Deze dikdoenerige laaienlichter, die haar bovendien aan het slot van de scène zelfs nog een keer zal kussen, blijkt echter in werkelijkheid niet zozeer een opschepperige praatjesmaker te zijn als wel een alles en iedereen kleinerend stuk chagrijn.

De camera's en microfoons kwamen weer in actie, en in de studio werd het net zo stil als in een kerk het geval is voordat de zegen wordt uitgesproken.

De klap van het bord verbrijzelde de stilte.

‘*Liefdesonweer* drieënvijftig, nummer twee!’

‘Ennn actie!’ hoorde ze Dressler zeggen.

Victor werd weer brutaal, en zij liet zich weer door haar woede meeslepen. Door haar filmwoede. Ze wist precies waar de camera stond – dat wist ze altijd – en kon desondanks acteren alsof er geen glazen oog bestond dat al haar bewegingen vastlegde.

Ze had haar positie bij de schoorsteenmantel bereikt en snauwde Victor af. Een lijvige microfoon hing recht boven zijn hoofd. Ze probeerde dat ding net zo te negeren als de manier waarop ze de camera’s negeerde. Ze moest gewoon tegen Victor praten, dan praatte ze meteen ook in de microfoon. Het was heel simpel. Jo had gelijk. Ze merkte dat ze goed bezig was. Als Victor het nu niet zou verknoeien – wat helaas altijd mogelijk was – dan stond de scène er meteen goed op. Ze nam de bliksemschicht waar, en die kwam precies op het juiste moment. Daarna liet ze zich op haar eigen ritme meedrijven en telde langzaam af terwijl ze de laatste woorden van haar dialoog uitsprak.

‘Volstaat dít dan als antwoord?’

Nu.

En dan nú de oorvijg.

Ze voelde hoe ze zijn gezicht raakte. Het was eigenlijk toch weer te hard! Nou ja, Victor zou het wel overleven. Des te realistischer zou hun ruzie overkomen.

Pas toen viel het haar op dat er iets niet klopte.

Geen donderslag.

In plaats daarvan klonk er een helder, metalig geluid, een zacht ‘pling!’, achter haar was kennelijk iets metaligs op de grond gevallen.

Ze sloot haar ogen. Nee! Alsjeblieft niet!

Niet weer zo’n ellendige technische fout! Ze was net zo goed op dreef geweest!

Maar helaas.

‘Verdomme!’ hoorde ze Dressler vloeken. ‘*Stóóóp!*’

Ondanks haar gesloten ogen zag ze het licht veranderen. Voordat ze haar ogen had geopend, voelde ze de klap. Een geweldige klap, als van een reuzenhamer, die in één keer zowel haar schouder en bovenarm als haar nek trof. Toen ze haar ogen opende, lag ze al op de grond. Wat was er gebeurd? Ze hoorde iets knappen en begreep dat het uit haar eigen lichaam kwam. In haar binnenste was kennelijk iets gebroken. De pijn sloeg zo onverhoeds en hard toe, dat alles even zwart werd. Ze zag de doeken en stalen stellages aan het plafond van de studio en Victors ontstelde gezicht dat haar aanstaarde voordat hij uit haar blikveld verdween.

Ze wilde opstaan maar kon het niet; ze wilde weg maar iets verbrandde haar gezicht, verbrandde haar haren, haar hele linkerkant. De pijn was ondraaglijk. Ze kon niet eens haar hoofd afwenden; iets hield haar tegen de grond gedrukt en wilde haar verbranden. Alles in haar kwam tegen de pijn in opstand, maar haar benen gehoorzaamden niet, bewogen niet meer, niets in haar lichaam wilde nog bewegen; als een muitend leger weigerde het elk bevel uit te voeren. Ze rook geschroeid haar en verbrande huid, hoorde iemand roepen en stelde geërgerd vast dat het haar eigen stem moest zijn, maar had toch de indruk dat iemand anders schreeuwde, dat zij dat helemaal niet kon zijn geweest, dat de herkomst van het geschreeuw helemaal niet bij haar hoorde, maar dat ze wel pijn had en zich gewoon niet meer wilde bewegen, alleen nog maar wilde schreeuwen, schreeuwen, schreeuwen.

Victors gezicht kwam terug, geen gezicht meer, eerder een grimas, opengesperde ogen die haar aanstaarden, een bizar verwrongen mond, niet het gezicht van een filmheld en toch vastbesloten. Pas toen ze het water op zich af zag komen – dat als een vormeloze kwal eindeloos lang in de lucht leek te zweven voordat het haar eindelijk bereikte – pas op dat eeuwigdurende moment wist ze wat hij daar deed.

En wist ze dat ze hierna nooit meer iets zou kunnen zien.

Daarna was er alleen nog maar licht. Een fonkelend licht dat haar

rusteloos omringde, maar niet alleen omringde: zijzelf was nu licht, een fractie van een seconde was ze onderdeel van een nooit eerder vertoonde helderheid. Ze had ook nog nooit zo helder gezien, en ze wist dat het juist deze helderheid was die haar onomkeerbaar en voor eeuwig in de duisternis zou storten.

3

Schw. verzette zich hevig. 'Baumgart' dwong haar echter op haar rug te gaan liggen en probeerde haar broek omlaag te trekken. Na haar dreigement dat ze zou roepen als hij haar niet met rust liet, gaf 'Baumgart' spottend te kennen dat ze gerust mocht roepen, want hier hoorde niemand haar. Tijdens de worsteling daarna zei Schw. dat ze nog liever zou sterven dan zich aan hem te geven, waarop 'Baumgart' riposteerde: 'Dan zul je sterven...'

'Wenst meneer verder nog iets?'

'Dan zul je sterven,' mompelde hij.

'Pardon?'

Rath keek op van zijn tijdschrift. De kelner stond bij zijn tafel en droeg een dienblad met vuil bestek. 'Nee, laat maar,' zei Rath. 'Het doet er niet toe.'

'Kan ik u met iets van dienst zijn?'

'Voorlopig niet, dank u. Ik verwacht nog iemand.'

'Uitstekend.'

De kelner pakte het lege koffiekopje op en draaide zich om. Een beledigde pinguïn. Rath keek hem na en zag hoe hij met zijn dienblad tussen de rijen stoelen door manoeuvreerde. In het café werd het gaandeweg steeds drukker. Straks zou hij de lege stoel aan zijn tafel nog moeten gaan verdedigen.

Ze was te laat. Anders was ze nooit te laat. Zou ze niet begrepen hebben waar het om ging? Of kwam ze niet omdat ze het juist wél begrepen had?

Ze had hem niet op het hoofdbureau moeten bellen. Ze had het

gewoon niet begrepen. Ze had hem een plezier willen doen, zoals ze hem vrijwel steeds een plezier wilde doen, hoewel dat van hem helemaal niet zo nodig hoefde. Alleen om die reden had ze per se met hem naar het Resi gewild, want daar zou het hem als Rijnlander beslist bevallen, had ze gezegd toen ze de kaarten voor het gekostumeerde bal aan hem liet zien.

Carnaval! *Fasching!*

Alleen dat woord al!

Maar zo heette dat hier: *Fasching*. Rath kon wel vermoeden wat hem te wachten zou staan. Kostuumdwang. Wijndwang. Goed-hu-meurdwang. Ik-hou-van-jedwang. Wij-horen-voor-eeuwig-bij-elkaar-dwang.

Het mislukte telefoontje was een meedogenloze herinnering aan wat Kathi werkelijk voor hem betekende: een oudejaarskennis die het in het nieuwe jaar al veel te lang had weten te redden.

Hij had haar pas vlak voor middernacht leren kennen. Samen hadden ze op het nieuwe jaar gedronken, en aangezien ze allebei flink aangeschoten waren, hadden ze elkaar spontaan gekust. Samen waren ze naar de schaal bowl gelopen, waar een slimmerik bij iedereen die het niet horen wilde elke hoop op een nieuw decennium de bodem insloeg met de bewering dat het nieuwe decennium nog helemaal niet begonnen was. Men diende nog wat geduld te hebben, want het begon pas met het jaar 1931. Mathematisch gezien was 1930 eigenlijk het laatste jaar van de jaren twintig.

Rath had hoofdschuddend de bowlglazen bijgevuld terwijl Kathi gefascineerd naar deze begenadigde wiskundige had geluisterd. Hij had haar echt van deze lastpost moeten wegtrekken om haar naar het dakterras te slepen, waar de feestgangers het vuurwerk boven de nachtelijke hemel van Charlottenburg vol bewondering gadesloegen. Daar kuste hij haar weer in een donkere hoek, terwijl de mensen om hen heen lachten en brulden. Intussen floten en knetterden de vuurpijlen. Hij kuste haar zo heftig dat ze daardoor een korte, felle kreet slaakte, een kreet die pijn betekende. Haar lip bloedde,

ze keek hem heel even verrast aan, en hij begon zich meteen uit te putten in allerlei verontschuldigen. Maar toen ineens lachte ze weer en trok hem opnieuw tegen zich aan.

Zij hield het voor hartstocht, maar eigenlijk was het gewoon woede, een onbenoembare soort agressie die zich een weg naar buiten baande en zich op onschuldigen stortte, ook later nog, toen ze hem had meegenomen naar haar kleine zolderkamer, waar hij zijn gevoelens liet uitrazen alsof hij in geen honderd jaar een vrouw had bezeten.

Zij noemde dat 'houden van'.

En zijn woede noemde ze 'hartstocht'.

Dat was net zo'n groot misverstand als alles wat daarna was gekomen: haar 'liefde', zoals ze die noemde, datgene wat er tussen hen bestond en waarvoor hij geen woord kon vinden, iets wat begonnen was met vuurwerk en goede wensen voor de toekomst, maar wat desondanks van meet af aan geen toekomst had. Hij had dat al vermoed bij hun eerste kussen, toen de alcohol en de hormonen alle bedenkingen terzijde hadden geschoven, hij had het al op z'n laatst op de ochtend van nieuwjaarsdag geweten, toen ze hem met een verliefde blik verse koffie op bed had gebracht.

Van de geur van die koffie had hij eerst genoten. Toen zag hij haar verliefde gezicht.

Hij had zijn koffie gedronken en vermoeid naar haar geglimlacht.

Zijn eerste leugen. De eerste van een hele reeks. Zonder dat hij wilde liegen, en vaak zonder dat hij eigenlijk beseftte dat hij loog. De leugen groeide met de dag en werd steeds onverdraaglijker. Hij had dat allang tegen haar moeten zeggen.

Tijdens hun telefoongesprek van daarnet had ze opgefokt gekwetterd over het gekostumeerde bal, over afspraken en genoegens en kostuums en andere onbenulligheden. Dat had hem de ogen geopend. Het werd tijd, hoog tijd, om ermee op te houden.

Alleen niet via de telefoon. En zeker niet op zijn werk. Rath had een zijdelingse blik geworpen op Gräff, zijn rechersesecretaris,

die geconcentreerd een dossier doorbladerde. Daarna had hij Kathi zonder veel omhaal gevraagd om naar de Uhlandeck te komen. Om te praten.

‘Wat moet je op de Ku’damm? We moeten naar Schöneberg,’ had Gräf gezegd zonder van zijn dossier op te kijken.

‘Jij gaat naar Schöneberg.’

Rath had Gräf de autosleutel gegeven en zich bij de Uhlandeck laten afzetten. Kathi werkte daar vlakbij.

Maar vooralsnog verscheen ze niet.

Rath sloeg de *Kriminalistische Monatshefte* weer open, waarin hij bij de komst van de kelner aan het lezen was geweest. Gennat, onderdirecteur van de recherche en tevens zijn chef aan de Alexanderplatz, deed daarin verslag van een spectaculair onderzoek in Düsseldorf van Gennat zelf en een paar zorgvuldig uitgekozen collega’s van de Berlijnse recherche naar een gruwelijke reeks onopgehelderde moorden. Rath had geweigerd mee te gaan, hoewel hij wist dat hij de Boeddha met deze afzegging teleurstelde en zijn eigen carrière schaadde. Het was een eer om door Gennat geselecteerd te worden, en dat wees je niet zomaar af. Maar zelfs Raths vader had een terugkeer naar het Rijnland afgeraden, ook als het slechts om Düsseldorf ging, en niet om Keulen. Te gevaarlijk, had recherchedirecteur Engelbert Rath het genoemd. LeClerk en zijn kranten konden er lucht van krijgen dat Gereon Rath nog steeds politieman was, en dan waren alle regelingen die men in het jaar daarvoor getroffen had helemaal voor niets geweest.

Ergerlijk! De reeks moorden in Düsseldorf gold in Pruisen als de spectaculairste golf misdaden sinds mensenheugenis: binnen enkele maanden negen stuks, plus enkele pogingen. De Düsseldorfse politie was van één enkele dader uitgegaan en had daarmee in de stad een soort massahysterie veroorzaakt. Gennat wilde niets van dergelijke voorbarige conclusies weten en had van elke afzonderlijke moord de bijzonderheden geanalyseerd. Een zaak die geknipt was voor de *Monatshefte*. Gennat behandelde in elk nieuw nummer de

stand van het onderzoek, dat overigens ondanks prominente hulp uit Berlijn niet van de grond kwam. Bij gebrek aan andere gegevens die Gennat kon presenteren, had hij de slachtoffers met veel zorg op een rijtje gezet: de negen doden plus de vier zwaar- en vijf lichtgewonden, die allemaal binnen het tijdsbestek van een paar maanden in de buurt van Düsseldorf ontdekt werden. Het zesentwintigjarige dienstmeisje Schw., wier lot Gennat zo indringend beschreven had, had het alleen maar zwaargewond overleefd doordat de dader door iemand werd gestoord.

Rath had elke aflevering gelezen terwijl hij aan de Alexanderplatz op zijn post bleef en daar allerlei onbeduidende zaakjes behandelde, namelijk de kruimels van hoofdinspecteur Böhms tafel, want uitgerekend Buldog Böhm had voor de tijd dat Gennat afwezig zou zijn de leiding over de recherche gekregen. En dat betekende voor Gereon Rath het verrichten van stompzinnig loopjongenswerk, of in elk geval het behandelen van zaken die verder niemand op zijn bord wilde hebben. Zoals die zaak van Isolde Heer, die twee dagen eerder in Schöneberg de gaskraan van haar gaskachel had opengezet zonder hem aan te steken: zo'n zelfmoord leverde veel werk op, maar gegarandeerd geen enkele roem. Zulke gevallen waren in die periode aan de orde van de dag. Wat zelfmoord betrof was die winter een toptijd. Meestal werden die zaken door de plaatselijke recherche op hun eigen bureau afgewikkeld, maar altijd kwamen er enkele van op het bureau aan de Alexanderplatz terecht. En die belandden dan vrijwel altijd op Gereon Rath's bureau.

Hij werd er neerslachtig van.

Rath bladerde het tijdschrift door en zocht de regel terug waar de kelner hem onderbroken had.

Daarna voelde Schw. ineens een messteek of een snee die door een mes was veroorzaakt in haar hals en riep daarom luid om hulp. Ze was in de veronderstelling dat haar geroep onmiddellijk tot reacties en geschreeuw van anderen had geleid. 'Baumgart' stak nu in het wilde weg aan haar voorkant op haar in en stak haar vervolgens met veel kracht in haar

rug. Daarbij brak, zoals al meermalen vermeld, de punt van de dolk af en bleef in haar rug steken...

‘Telefoon voor inspecteur Rath!’ Een loopjongen wandelde tussen de rijen tafels door en hield een stuk karton omhoog met daarop in grote blokletters het woord TELEFOON.

Het duurde even voordat Rath begreep wie er bedoeld werd, waarna hij net als op school zijn hand opstak. Sommige gasten van het etablissement draaiden hun hoofd naar hem om toen de loopjongen aan zijn tafel kwam staan.

‘Wilt u mij volgen, alstublieft...’

Rath legde het tijdschrift op tafel om zijn plaats bezet te houden. Terwijl hij het kartonnen bord naar de telefooncellen volgde, vroeg hij zich af of Kathi telefonisch zou afzeggen. Dat moest ze natuurlijk helemaal zelf weten, maar dan moesten ze het maar telefonisch zien te regelen.

‘Cabine twee,’ zei de jongen.

Er waren hier maar liefst twee telefoons achter beglaasde deuren van donker hout. Boven de rechterdeur brandde een lampje. De jongen wees naar de 2 van glanzend messing vlak naast het lampje.

‘Neemt u maar gewoon de hoorn van de haak,’ zei hij. ‘Het gesprek is al doorgeschakeld.’

Rath ging naar binnen en deed de deur dicht. Het geroezemoes uit het café verstomde vrijwel onmiddellijk. Hij pakte de hoorn van de haak, haalde diep adem en noemde zijn naam.

‘Rath! Bent u dat? Eindelijk!’

‘Hoofdinspecteur?’ vroeg Rath nogal overbodig. Er was maar één persoon die altijd zo door de telefoon blafte.

Hoofdinspecteur Wilhelm Böhm.

De Buldog had het griezelige vermogen om hem te lokaliseren op plaatsen waarvan Rath dat liever niet had. ‘Wat doet u daar eigenlijk? U moet uw medewerkers eens wat grondiger instrueren! Mevrouw Voss kon me niet eens vertellen wat u daar in West-Berlijn eigenlijk aan het doen bent.’

‘Isolde Heer,’ mompelde Rath. ‘Haar zelfmoord staat nu vast. Mijn rapport is zo goed als klaar. Ligt morgen op uw bureau.’

‘Bent u soms een intellectueel geworden? Waarom schrijft u uw rapporten in een café?’

‘Een getuige werkt hier in de buurt en stelde voor om hier een gesprek...’

‘Nou ja, doet er ook niet toe. Laat die onbelangrijke onzin liggen, roep uw rechercheassistent op...’

‘Secretaris...’

‘... en rij naar Marienfelde. Terra-studio’s. Dodelijk ongeluk. Komt net binnen. De collega’s van twee-nul-twee hebben steun gevraagd. De zaak is vermoedelijk ingewikkelder dan gedacht.’

Of de collega’s van district 202 zijn bang dat hun vrije avond in de soep loopt, dacht Rath.

‘Een ongeluk,’ zei hij. ‘Dat klinkt spannend. Wat was dat ook alweer voor een studio?’

‘Terra. Filmboys. Iemand van een stelling gevallen of zoiets. Ik heb u een auto gestuurd. De collega’s kennen de weg.’

‘Dan rest mij alleen nog u te bedanken.’

Böhm deed net alsof hij Rath’s sarcasme niet gehoord had.

‘O ja, inspecteur,’ zei hij. ‘Dan nog iets.’

Verdomme! Maak nooit je meerdere nijdig!

‘Ja?’

‘Die Wessel wordt morgen om vijf uur begraven. Ik wil graag dat u dat spektakel bekijkt. Discreet natuurlijk.’

Natuurlijk! Had de Bulldog weer eens iets gevonden om zijn weekend te verpesten? De ideale combinatie: ondankbaar werk, liefst op de vrije zaterdagmiddag, en gegarandeerd zonder betekenis voor het verdere onderzoek.

‘En wat moet ik daar precies observeren, hoofdcommissaris?’ vroeg Rath. Het leek hem volmaakt nutteloos om de volgende dag op de begraafplaats rond te hangen, zeker in een politiek zo opgeklept geval waarin de toedracht allang vaststond. Voor de politieke

politie was het misschien interessant maar niet voor Inspectie A.

‘Ik hoef u toch niet uit te leggen hoe de recherche werkt?’ blafte Böhm in de hoorn. ‘De gewone routine. Houd uw ogen open!’

‘Jawel, hoofdinspecteur.’

Een hoffelijker afscheid was onnodig, want de Bulldog had al opgehangen.

De begrafenis van slachtoffers van moord hoorde inderdaad tot de routine van Inspectie A – alleen was duidelijk dat die van de volgende dag eerder een politieke manifestatie was en beslist geen nieuwe aanknopingspunten zou opleveren in een zaak die hoe dan ook glashelder was. Een paar weken eerder had een pooier een jonge SA-luitenant, die een van zijn raspaardjes van hem gepikt had, een kogel in zijn mond geschoten. De man zat al zes weken in voorarrest en had bekend, maar beriep zich op noodweer ofschoon hij met een paar communistische kameraden met geweld de woning was binnengedrongen. Die zondag was het slachtoffer overleden, en Goebbels’ *Angriff* had van de jongeman, die zijn verliefdheid op een hoer met zijn leven had moeten bekopen, een heilige gemaakt, een martelaar van de beweging, een ‘bloedgetuige’, zoals de nationalisten dat noemden. De sfeer was dienovereenkomstig geladen. De politie rekende op knokpartijen tussen nazi’s en communisten en had een paar honderd man van de politie achter de hand gehouden. Böhm wilde hem die heksenketel in sturen. De hoofdinspecteur hoopte misschien dat een nazi of een communist Rath per ongeluk te grazen zou nemen.

Rath bleef aan de telefoon, belde Schöneberg en kreeg Gräf te pakken, die nog in Heers woning was. Vijf minuten later stond hij op het trottoir van de Uhlandeck te wachten. Kathi was nog steeds niet komen opdagen. Nu was het voor een goed gesprek inmiddels ook te laat geworden.

Böhm had hem de auto van Moordzaken niet gegund. Een groene Opel uit het wagenpark parkeerde dubbel op de Ku’damm. Recherchesecretaris Czerwinski werkte zijn te zware lichaam uit de passa-

giersstoel zodra hij de commissaris zag, en opende het achterportier. Rechercheassistent Henning zat achter het stuur. Rath zuchtte. Jut en Jul, zoals de twee onafscheidelijke collega's in de Burcht genoemd werden, waren niet bepaald de ijverigste misdaadbestrijders op het hoofdbureau; dat was vermoedelijk de reden dat hij hen van Böhm bijna altijd op zijn dak kreeg. Henning tikte even tegen zijn hoed toen Rath moeizaam op de achterbank ging zitten. Een paar lange, harde stokken en een vormeloze kist zorgden ervoor dat er nog maar nauwelijks plaats voor hem was.

Rath vloekte. 'Wat is dat eigenlijk?'

'Het fototoestel past niet in de kofferbak van deze verdomde Opel.'

'In de auto van Moordzaken past dat ding wel.'

Henning haalde verontschuldiging zijn schouders op. 'Die heeft Böhm nodig.'

'Moet hij ermee naar de Aschinger of iets dergelijks?'

Henning deed zijn best om te lachen, zoals van iemand met zijn rang verwacht kon worden als een inspecteur een grap maakte. Czerwinski had nog maar nauwelijks op de passagiersstoel plaatsgenomen, of de rechercheassistent gaf gas. De Opel keerde met piepende banden en voegde in bij de rijbaan van het tegemoetkomende verkeer. Rath stootte zijn hoofd tegen het scharnier van de kap en vloekte. Toen de auto naar de Joachimsthaler Straße afsloeg, dacht hij in de achteruitkijkspiegel Kathi's rode winterjas te herkennen.

De filmstudio lag heel dicht bij de paardenrenbaan. Henning parkeerde vlak naast de zandkleurige Buick die al op de binnenplaats stond. Gräf had zichzelf overtroffen; het vooruitzicht om aan iets anders te kunnen werken dan aan een deprimerende zelfmoord, ook al was het dan maar een simpel ongeluk, had hem kennelijk vleugels gegeven. Maar per slot van rekening ging het hier wel om een ongeluk in een filmstudio. Misschien zagen ze Henny Porten wel.

Het terrein was door een lange, bakstenen muur omgeven. De eigenlijke studio stond een eindje bij de straat vandaan en leek op een te groot uitgevallen kas, een glazen gebergte, dat tussen de sobere, Pruisische bedrijfsarchitectuur in deze buurt enigszins uit de toon viel. Bij de ingang stond een agent van district 202 zo discreet op wacht dat zijn blauwe uniform vanaf de straat niet eens te zien was.

‘Hierlangs, heren,’ zei hij toen Rath met zijn identiteitskaart zwaaide, en hij wees op een grote staldeur. ‘Uw collega is al binnen.’

‘Wat is er eigenlijk gebeurd?’ vroeg Rath. ‘We weten alleen dat er een ongeluk is gebeurd.’

‘Het slachtoffer is een actrice. Ze waren net aan het draaien. Meer weet ik er ook niet van.’

Achter Rath kuchte iemand. Henning zwoegde onder het gewicht van de camera, die hij uit de Opel had gesjouwd. De politiemann opende de stalen deur, en de tengere rechercheassistent manoeuvreerde de camera met het enorme statief erdoorheen. Rath en Czerwinski volgden hem.

Van de geweldig grote ramen, die van buitenaf gezien de indruk

wekten dat het hier om een tropisch huis ging, viel binnen niets meer te zien. Er hingen zware doeken van het plafond omlaag en ook de muren gingen volledig achter banen textiel schuil. De zwaar-bepakte Henning moest oppassen dat hij niet struikelde, want overal kronkelden kabels over de grond en andere waren dwars door de ruimte gespannen. Rath liep voorzichtig door het woud van kabels en keek om zich heen. Alles stond vol technische apparatuur. Lampen op statieven, daartussen een beglaasde kast die aan een sobere biechtstoel deed denken. Achter de dikke maar brandschone glasplaat herkende Rath het silhouet van een filmcamera. Een tweede camera stond op een statief op een kar en was ingekapseld in een kap van zwaar metaal waaruit alleen het objectief tevoorschijn kwam. Daarnaast een futuristisch uitzierend schakelpaneel met talloze regelaars, buizen en blinkende lampjes, waarop een koptelefoon lag. Een dikke kabel leidde van dit paneel naar achteren; dunnere kabels verbonden het met een soort galg waaraan twee zilverig zwarte microfoons hingen die als vette spinnen boven een salon zweefden. De vloer was daar geheel vrij van kabels en techniek; duur parket, meubels van kersenhout, zelfs een schoorsteenmantel – het leek wel een elegante hotelkamer die per ongeluk in de verkeerde wijk terecht was gekomen. Een even misplaatste aanblik bood de zwerm mensen te midden van al deze elegantie: mensen in hemdsmouwen en afgedragen kleding naast grijze en witte werkkleden. De enige die in deze omgeving passende avondkleding droeg, zat wat opzij op een van de klapstoelen die rond het parket tussen statieven en strengen kabels stonden. Het was een blonde man die zijn gezicht in zijn armen verborgen had. Een jonge vrouw in een muisgrijs kostuum leek hem te willen troosten, ze had zich over hem heen gebogen en legde zijn hoofd tegen haar grijze buik. Af en toe snikte de man luid. Dat was het enige hoorbare geluid, want de mensen in de zwerm op het parket praatten allemaal zo zachtjes dat het leek alsof hier inderdaad nog steeds een geluidsfilm werd opgenomen, zoals het waarschuwend bord buiten de deur hardnekkig knipperend meldde.

Rath werkte zich in het kielzog van Henning langs een enorm statief naar de set. Hij knikte de rechercheassistent toe, en die liet zijn eigen zware statief zo hard vallen dat iedereen zich omdraaide. De zwerm mensen werd ietsje kleiner, en Rath herkende Gräf naast twee politiemannen. En toen zag hij waarom niemand hardop praatte en iedereen hooguit durfde te fluisteren. Aan Gräfs voeten glansde donkergroene, bijna elegant geplooide zijde. De stof was gedrapeerd als op een schilderij, maar omhulde in werkelijkheid een onnatuurlijk gekromd vrouwenlichaam. Het was onmogelijk om het gezicht te herkennen, want het was voor de helft mismakaat, en dit deel bestond voornamelijk uit verkoelde huid, kaal vlees en gebarsten brandblaren. De andere helft was grotendeels bedekt en liet enigszins doorschemeren hoe mooi het gezicht ooit geweest was. Rath moest onwillekeurig aan een januskop denken, aan dr. Jekyll en mr. Hyde. Het helblonde haar, dat aan de rechterkant perfect gekapt was, was aan de linkerkant van het hoofd bijna volledig verschroeid. Het hoofd en het bovenlichaam glansden vochtig, de zijde kleefde nat en donker aan borst en buik. De linkerbovenarm werd door een zware lamp tegen de grond gedrukt.

Gräf liet de politiemannen alleen toen hij Rath zag komen. Hij moest om het lijk heen lopen om zijn baas te bereiken.

‘Hallo, Gereon,’ zei hij en hij schraapte zijn keel. ‘Ziet er lelijk uit. Die vrouw daar is Winter.’

‘Wie?’

Gräf keek hem ongelovig aan. ‘Betty Winter. Ga me niet vertellen dat je haar niet kent.’

Rath haalde zijn schouders op. ‘Ik zou haar gezicht moeten zien.’

‘Dat kun je maar beter niet doen. Het is volledig verwoest.’ Gräf slikte. ‘Het is tijdens het draaien gebeurd. De lamp heeft haar frontaal geraakt. Van bovenaf omlaagegevallen.’ De researchesecretaris wees naar boven. ‘Minstens een meter of tien. En dat ding is zwaar hoor. Bovendien stond hij aan. En hij was dus gloeiend heet.’

Rath legde zijn hoofd in zijn nek. Onder het plafond hing een

stalen geraamte, een netwerk van looppaden waaraan lampen van steeds weer andere afmetingen bevestigd waren, met daartussen verticale, donkere banen textiel die zo op monotone, duistere vlaggen leken. Hier en daar hing de lange, zware stof nog verder naar beneden dan de belichtingsbruggen, die daardoor deels aan het zicht onttrokken werden. Precies boven het lijk gaapte een gat in de rij lampen. Alleen de zwarte, strakgespannen kabel, die daarboven nog steeds met het elektriciteitsnet verbonden moest zijn, bewees dat daar ooit iets gehangen had.

‘Waarom hebben ze zoveel lampen nodig?’ vroeg Rath. ‘Waarom laten ze niet gewoon het daglicht binnen? Om die reden zijn filmstudio’s toch van glas?’

‘Geluidsfilm,’ zei Gräf alsof daarmee alles gezegd was. ‘Daarom is alles hier verduisterd. Zo maak je een studio voor stomme films bliksemsnel geschikt voor geluidsfilms.’

‘Je bent goed op de hoogte!’

‘Ik heb al met de cameraman gepraat.’

De lamp waardoor de actrice geraakt was, was duidelijk groter dan de exemplaren waarmee de recherche de plaatsen van nachtelijke misdrijven verlichtte; de stalen cilinder was minstens zo groot als een Turkse trom. De elektriciteitskabel had de val amper kunnen afremmen, laat staan tegenhouden; alleen het isolatiemateriaal was gescheurd, zodat op een paar plaatsen de kale metaaldraad te zien was.

‘En dit monster heeft die arme vrouw op zijn geweten?’ vroeg Rath.

Gräf schudde zijn hoofd. ‘Ja en nee.’

‘Hoezo?’

‘Ze was niet op slag dood.’ Gräf slikte. ‘Ze moet geschreeuwd hebben alsof ze aan het spit was gereggen. Die hete lamp heeft haar gewoonweg gebraden, vooral omdat de stroom nog niet was uitgeschakeld en de lamp dus nog brandde. En haar tegenspeler stond vlak naast haar...’

‘Dat hoopje ellende in een smoking?’

‘Ja. Victor Meisner.’

‘Die ken ik, geloof ik.’

Gräf trok zijn wenkbrauwen op. ‘Je gaat dus tóch weleens naar de bioscoop.’

‘Ik heb hem weleens in een politiefilm gezien. Hij liep daarin de hele tijd met een schietijzer rond en redde een stel vrouwen.’

‘Dat zal hij nu ook wel gewild hebben. Alleen heeft hij in plaats van een schietijzer een emmer water gebruikt, een emmer bluswater. Die staan hier overal vanwege het brandgevaar. En daarmee heeft hij mevrouw Winter kennelijk een joekel van een elektrische schok bezorgd. In elk geval hield ze meteen op met schreeuwen, en de stoppen zijn doorgebrand.’

‘Zou ze het ongeluk anders overleefd hebben?’

Gräf haalde zijn schouders op. ‘Laten we maar afwachten wat de dokter daarover zegt. Haar carrière als actrice was op het moment dat de lamp haar trof hoe dan ook voorbij. Zelfs als ze het overleefd had, zou ze niet meer in romantische films hebben opgetreden.’

‘Het ziet ernaar uit dat onze pechvogel weet wat hij heeft aangericht.’ Rath wees naar de snikkende Meisner.

‘Zo te zien wel, ja.’

‘Al met hem gepraat?’

‘De collega’s hebben het geprobeerd. Zinloos...’

‘Niet aanspreekbaar?’

‘In elk geval nog niks nuttigs gezegd...’

Er klonk een luid gekletter, en Gräf sprong meteen op. De rechesesecretaris wierp een blik op Czerwinski en Henning, die net uitvoerig bezig waren om het camerastatief uit te klappen. ‘Misschien is het beter als ik de foto’s maak,’ merkte hij op. ‘Voordat de collega’s de hele camera demonteren.’

Rath knikte. ‘Doe maar. Laat die twee het voetvolk ondervragen en hun gegevens noteren. Ze hebben waarschijnlijk alles gezien.’

Gräf haalde zijn schouders op. ‘Dat geldt in elk geval voor de

cameraman en de regisseur, want dat is hun werk.’ De recherche-secretaris wees naar een slanke, pezige man, die even indringend als kalm inpraatte op een goedgeklede man van rond de vijfenvijftig met een hoofd dat voor de helft kaal was.

Rath knikte. ‘Die neem ik wel even onder handen. Maar wie is er verantwoordelijk voor de lampen?’

‘Geen idee. Ik kan me niet met álles bemoeien.’

‘Zeg tegen Henning dat hij moet nagaan wie dat is, en laat hem die persoon dan naar me toe sturen.’

Gräfliep weg en Rath richtte zijn aandacht nu op de snotterende Meisner. De acteur had op dat moment niets meer van een held. Toen Rath recht voor hem stond, hield hij op met snikken en keek hij met betraande ogen op. De grijze muis streelde kalmerend zijn schouders, en Rath liet hem zijn politiekaart zien. De man keek hem bijna smekend aan, zijn gezicht was nat van de tranen. Plotseling kreeg de wanhoop hem in zijn greep.

‘Ik heb haar vermoord!’ riep hij. ‘Ik heb Betty vermoord! Mijn god, wat heb ik gedaan?’

Meisner graaide met zijn handen naar Raths broekspijpen. Het was misschien toch geen goed idee geweest om meteen met hem te gaan praten.

‘U hebt niemand vermoord,’ zei Rath. ‘Het was een ongeluk.’ Hij probeerde zich uit de greep van de man te bevrijden, maar dat viel niet mee. De grijze muis kwam hem te hulp.

‘Het is al goed, Victor,’ zei ze kalm. ‘Je hoort toch wat de inspecteur zegt?’

De vrouw pakte de smalle handen van de acteur, en zijn krampachtige greep verslapte. Toen trok ze hem naar achteren bij Rath weg en zette hem op de regisseursstoel, waar hij zijn gezicht in haar grijze rok verborg.

‘U ziet dat hij nu niet kan praten,’ zei ze. ‘Hij heeft een shock! Ik hoop dat de dokter gauw komt.’

Rath wist dat dokter Schwartz onderweg was, maar betwijfelde

of de patholoog-anatoom de juiste man was om een gevoelige ziel als Victor Meisner weer op de been te krijgen. Hij gaf de vrouw zijn kaartje.

‘De heer Meisner hoeft nu nog geen verklaring af te leggen; hij kan ook naar het bureau komen,’ zei hij. ‘Als hij zich weer wat beter voelt. Maar wel uiterlijk maandag.’

De vrouw keek hem aan en Rath had het gevoel dat haar blik dwars door hem heen ging. Hij schreef de datum op het kaartje en meteen ook maar een tijdstip. Elf uur. Meer uitstel kon hij die arme stakker met de beste wil van de wereld niet geven.

‘Zorgt u maar een beetje voor hem,’ zei hij tegen de vrouw. ‘U kunt hem het beste naar een ziekenhuis brengen.’

De vrouw knikte aarzelend alsof ze die verantwoordelijkheid niet zelf durfde te nemen.

‘Doe wat die meneer zegt, Cora,’ zei een lage stem achter hem. ‘Dat is beter. Victor blijft hier niet langer dan nodig is.’

Toen Rath zich omdraaide, zag hij de halfkale man die zonet met de regisseur had gepraat. Cora bracht Victor Meisner naar de uitgang. De acteur sjokte achter haar aan als een marionet aan een versleten draad.

‘Bellmann,’ zei de halfkale terwijl hij een hand uitstak. ‘La Belle Filmproduktion. Ik ben de producent van *Liefdesonweer*.’

‘La Belle?’ zei Rath terwijl hij zijn hand schudde. ‘Ik dacht dat we hier bij Terra-Film waren.’

‘Dat is de ruimte, niet de productie. Niet veel filmmaatschappijen kunnen zich een eigen studio permitteren. We zijn namelijk niet van de Ufa,’ verklaarde Bellmann. Het klonk bijna verontschuldigend. Hij wees naar de regisseur, die erbij was komen staan. ‘Jo Dressler, mijn regisseur.’

‘Jo?’

‘Josef klinkt te ouderwets,’ legde Dressler uit, die eveneens zijn hand uitstak. ‘Goedendag, inspecteur.’

‘We kunnen het nog steeds niet bevatten,’ zei Bellmann. ‘Midden

in de draaiperiode!' De producent was kennelijk zwaar geschokt. 'Over twee weken had *Liefdesonweer* in de bioscopen moeten draaien.'

'Zo snel al?' vroeg Rath verbaasd.

'Tijd is geld,' zei Bellmann.

'We hadden nog twee draaidagen extra ingelast,' zei Dressler. 'Vandaag en morgen.'

'De film is dus bijna klaar?'

Dressler knikte.

'Een tragedie,' zei Bellmann. Toen lachte hij nerveus en verbeterde hij zich. 'Dat ongeluk, bedoel ik. Het ongeluk is een tragedie, maar de film is natuurlijk een komedie. Een goddelijke komedie, iets heel nieuws. "Goddelijk" in de meest ware zin van het woord.'

Rath knikte hoewel hij er niets van begreep. 'Hebt u gezien wat er gebeurd is?'

'Nee.' Bellmann schudde zijn hoofd. 'Toen ik hier kwam, lag ze al roerloos op de grond. Maar, Jo, jij kunt de commissaris vertellen...'

De regisseur schraapte zijn keel. 'Zoals ik uw collega al verteld heb... Het was vlak voor het eind van de scène. We draaiden hem voor de tweede keer, en ze deed het heel goed. Alleen haar oorvlijg en de donderslag ontbraken nog. Daarna zou de scène klaar zijn geweest...'

'Donderslag?'

'*Liefdesonweer* gaat over Thor, de oude Noorse dondergod, op wie een Berlijns meisje verliefd wordt en die haar als graaf Thorwald het hof maakt. En steeds als ze dicht bij elkaar in de buurt komen, rommelt de donder.'

Rath knikte weer en dacht er het zijne van. Het verhaal was kennelijk behoorlijk verdraaid. En daarmee moest Betty Winter furore maken?

'Nou ja,' vervolgde Dressler. 'Toen kwam de lamp ineens met een klap naar beneden. Betty sloeg tegen de grond en bleef eronder liggen. Mijn god, ze lag daar en schreeuwde afgrijselijk en niemand

kon haar helpen – het was werkelijk afschuwelijk...’

‘Waarom heeft niemand haar geholpen?’

‘U hebt makkelijk praten! Weet u wel hoe heet zo’n lamp wordt? Die pak je niet gewoon op om hem weg te trekken!’

‘Toch probeerde iemand haar te helpen...’

‘Bedoelt u Victor?’ Dressler haalde zijn schouders op. ‘Ik weet ook niet wat hem bezielde. Ze deden die scène samen. Hij stond vlak bij haar toen het gebeurde, en wie weet wat er dan in iemand omgaat. Iemand ligt naast je, en je ruikt haar verbrande huid, hoort haar schreeuwen, en dan wil je natuurlijk helpen! En geschreeuwd hééft ze!’ Hij schudde zijn hoofd alsof hij de herinnering met die beweging van zich af kon zetten en er het gebeurde mee ongedaan kon maken. ‘We waren allemaal als verlamd. Voordat we begrepen wat hij met dat bluswater wilde, had hij het al over haar heen gesmeten.’ Dressler schraapte zijn keel en vervolgde: ‘Ze hield meteen op met schreeuwen, een... een kramp joeg door haar lichaam... alsof ze... alsof ze steigerde. Meteen daarna klonken er knallen. Alle stoppen hadden het begeven en ook het licht ging uit.’

‘En toen?’

‘Het duurde een paar tellen voordat we weer iets konden zien. Ik was als eerste bij haar... na Victor, bedoel ik. Betty was dood.’

‘Hoe hebt u dat vastgesteld?’

‘Ik... ik heb aan haar halsslagader gevoeld, maar daar was niets meer te voelen. Ze was dood.’

Bellmann onderbrak hen. ‘Onbegrijpelijk, nietwaar? Een enorm verlies voor de Duitse film.’

Rath keek de producent aan. ‘Komt dat eigenlijk vaker voor?’ vroeg hij.

‘Wat bedoelt u?’

‘Nou ja, dat lampen zomaar ineens uit de lucht komen vallen. Die constructie daarboven lijkt me nogal gammel.’

Daarmee raakte hij een gevoelige snaar. Bellmann was meteen buiten zichzelf van woede. ‘Luister eens, inspecteur, het ziet er mis-

schien wat provisorisch uit, maar u moet me geloven als ik zeg dat alles gecontroleerd en goedgekeurd is. Vraag het uw collega's van de inspectie maar!' Bellmann liet zich al pratend door zijn woede meeslepen en verhief zijn stem steeds meer. 'Dit hier is een glazen gebouw, hetgeen optimaal geschikt is voor het camerawerk, maar niet voor de geluidsopnamen. Daarom is hier ook het een en ander verbouwd – we zijn er nog steeds mee bezig. Geluiddemping. Dat begrijpt u natuurlijk. Dat is bij een geluidsfilm belangrijker dan daglicht. Helaas moeten we daarvan afzien. Maar op het punt van de belichting zijn we hier altijd al bijzonder goed uitgerust geweest. Onze lampen behoren tot de modernste in onze branche, we beschikken zelfs over nitraatlicht...'

Het drong ineens tot Bellmann door hoe ongepast zijn opmerking was gezien het feit dat zojuist een actrice door zo'n moderne lamp om het leven was gekomen. Hij deed er het zwijgen toe.

Rath liet de bedremmelde stilte voortduren. Sommige mensen lieten zich daardoor uit hun tent lokken. Maar Bellmann had zichzelf in de hand. Die gave had hij bij het uitoefenen van zijn beroep ongetwijfeld nodig. De regisseur werd daarentegen onrustiger en wipte van het ene been op het andere alsof hij nodig naar het toilet moest. Voordat hij iets onnadenkends had kunnen zeggen, verbrak Henning echter de stilte. De rechercheassistent kwam aanzetten met een nogal tengere man, die hij als Hans Lüdenbach voorstelde.

Rath bekeek het mannetje, dat in zijn grijze stofjas nog het meest op een onderbetaalde huismeester leek.

'Bent u de lichttechnicus?'

'Chef-belichter.'

'Dan bent u dus verantwoordelijk voor de lamp die zich op eigen houtje heeft laten vallen.'

Het mannetje maakte aanstalten om iets te zeggen, maar Bellmann was hem voor. 'Inspecteur, ik neem natuurlijk de verantwoordelijkheid voor alles op me!' Hij klonk als een zwaar geplaagde minister die wil voorkomen dat de oppositie zijn aftreden eist.

‘Ik bedoelde het eigenlijk meer in praktische zin,’ antwoordde Rath. ‘Iemand heeft kennelijk knoeiwerk geleverd. En als het niet de fabrikant van de belichtingsinstallatie is geweest, dan moet het een van uw mensen zijn geweest, chef-belichter.’

‘Onmogelijk,’ zei Lüdenbach.

‘Controleert u niet regelmatig of boven alles nog steeds goed zit vastgeschroefd?’

‘Maar natuurlijk! Eerst moet het licht in orde zijn, pas daarna kan er gedraaid worden!’

‘En met die lamp was alles in orde?’

‘Optimaal ingesteld. Onberispelijk licht. Ik kan werkelijk niet zeggen waarom de bevestiging het heeft begeven. Dat zouden we van dichtbij moeten bekijken.’

‘Dat hebt u nog niet gedaan?’

Lüdenbach schudde zijn hoofd. ‘Hoe zou ik dat gedaan moeten hebben? Uw mensen verbieden alles. We mochten niets aanraken. Dat was het eerste wat ze tegen ons zeiden.’

‘Natuurlijk.’ Rath knikte. ‘Laat u mij maar eens zien waar die lamp gehangen heeft,’ zei hij.

Lüdenbach bracht hem naar een smalle ladder die tot in de hemel leek te reiken. Rath vroeg zich af of de stellages wellicht gebouwd waren op mensen die net zo mager waren als Lüdenbach. Hij voelde zich er helemaal niet lekker bij. Een hoogte van tien onbeveiligde en gammele meters was meestal voldoende om het angstzweet op zijn voorhoofd te doen uitbreken. Hij keek niet naar beneden toen hij de grijze jas achternaging en sport voor sport de ladder beklom. Ook toen hij Lüdenbach volgde over de wankelende loopbrug, die bij elke stap piepte en rammelde, probeerde hij een blik in de diepte te vermijden. Hij liep op de tast verder. Zijn handen omklemden de leuning, maar bij elke stap naar voren keek hij intuïtief naar zijn schoenpunten. Door het ijzeren raster onder zijn voeten leek de vloer van de studio oneindig ver weg. Van bovenaf had hij een merkwaardig overzicht, want naast de kamer met de schoorsteen

en de dode lagen de hotelreceptie en een simpele dienstbodekamer, en daarnaast aan de straat een café. En de deur van de kamer met de schoorsteen leidde rechtstreeks naar een politiebureau met arrestantencel. Dat waren waarschijnlijk allemaal locaties van *Liefdesonweer*. Op de vloer flitste fel licht. Gräf was aan het werk gegaan. Rath dwong zich om naar voren te kijken. De chef-belichter was verdwenen.

‘Hé!’ riep Rath over de loopbrug heen. ‘Waar bent u gebleven?’

Het labyrint van stalen rasters was verwarrender dan het vanaf beneden geleken had. Dat kwam vooral door de zware banen textiel, die op alle mogelijke plekken aan het plafond hingen en het zicht belemmerden.

‘Hier is het.’ De stem van de chef-belichter klonk gedempt maar kennelijk van heel dichtbij. ‘Waar blijft u nou?’

Toen Rath nog een paar meter verder naar voren was geschuifeld, zag hij Lüdenbach weer. De man in de grijze stofjas hurkte hoogstens drie meter van hem vandaan op het raster van de loopbrug. ‘Ik kom zo,’ zei Rath. ‘Raak alstublieft niets aan.’

Zijn verkrampte handen deden pijn en het zweet stond op zijn voorhoofd, maar hij liet zich niet kisten en strompelde verder. Lüdenbach wees naar een houder.

‘Hier,’ mompelde de man in de grijze stofjas. Rath hurkte naast hem. ‘Kijk hier maar eens. Dat kan helemaal niet.’

‘O nee?’

‘Hier hoort een schroefbout te zitten,’ zei Lüdenbach. ‘Die moet los zijn geschoten, maar dat kan eigenlijk niet, want ze zijn allemaal met een splitpen geborgd.’

Rath bekeek de houder van dichtbij. ‘Kan de bout gebroken zijn?’

Lüdenbach haalde met een wanhopig gezicht zijn schouders op. ‘Maar er moet er ook nog een aan de andere kant zitten,’ verklaarde hij. ‘Hier.’

De andere kant van de houder bood echter dezelfde aanblik: geen schroefbout.

Lüdenbachs hoofd bewoog schommelend alsof hij een hoogbejaarde was. ‘Dat kan toch niet!’ mompelde hij. ‘Dat kan toch niet!’

Ze stonden weer op. Rath pakte de heen en weer bewegende leuning beet, en zijn bezwete handen verkrampden onmiddellijk weer. Hij had een wee gevoel in zijn maag, maar Hans Lüdenbach stond rotsvast op de wiebelende loopbrug als een stuurman bij hoge zee.

‘Zoiets kan eigenlijk helemaal niet gebeuren.’ Lüdenbach schudde zijn hoofd. ‘Daarom zijn die lampen dubbel geborgd: als de ene bout afbreekt, heb je nog altijd de bout aan de andere kant.’

‘Iemand wilde de lamp misschien opnieuw instellen en heeft vergeten de bout weer vast te schroeven,’ opperde Rath.

‘Maar niet tijdens opnamen!’

‘Toch moet die lamp op de een of andere manier uit de houder zijn losgeraakt. Een dubbele metaalmoetheid lijkt me in elk geval veel minder waarschijnlijk dan de mogelijkheid dat iemand slordig gewerkt heeft.’

Lüdenbach liep rood aan. ‘Mijn mensen werken niet slordig,’ zei hij boos. ‘En Glaser al helemaal niet! Die verstaat zijn vak!’

‘Wie?’

‘Peter Glaser. Mijn assistent. Die heeft de lamp onder zijn beheer.’

De trage manier van doen van het mannetje begon Rath op zijn zenuwen te werken. Hij vroeg met afgemeten vriendelijkheid: ‘En waarom heb ik die man dan nu nog steeds niet te zien gekregen?’

‘U wilde toch met alle geweld met mij naar boven? En geloof me of niet, ik zou allang zelf met hem gepraat hebben als ik wist waar hij uithing.’

‘Hoezo?’

‘Hij was vanochtend hierboven en heeft alles ingesteld.’

‘En nu?’

Lüdenbach haalde zijn schouders op. ‘Nu is hij weg.’

‘Sinds wanneer?’

‘Geen idee. Ik heb hem al een tijdje niet meer gezien.’ Opnieuw

een schouderophalen. ‘Sinds vanmiddag, zo niet langer. Hij is misschien ziek.’

‘Heeft hij zich dan niet afgemeld?’

‘Niet dat ik weet.’

Rath verloor zijn geduld. Hij zei knorrig: ‘Beste man, als u vandaag nog iets nuttigs wilt doen, laat me dan nu in godsnaam onmiddellijk zien hoe ik hier weer naar beneden kom.’

De speurtocht naar Peter Glaser bleef zonder resultaat. Toen eenmaal duidelijk was dat de man nergens in de studio te vinden was, stuurde Rath Henning en Czerwinski met het adres van de vermiste assistent op pad. Bellmann had het heel gediensig opgezocht, maar niet zonder te benadrukken dat juist Peter Glaser een bijzonder betrouwbare medewerker was. De mannen van de technische recherche, die samen met de patholoog-anatoom gearriveerd waren, kropen op zoek naar de twee schroefbouten over de grond, terwijl dokter Schwartz naast het lijk neerhurkte en de brandwonden aan hoofd en schouders bekeek. Kronbergs mensen zochten zo systematisch als alleen leden van een TR dat kunnen, maar toch was Gräf degene die uiteindelijk een van de schroefbouten vond: een onooglijk, olieachtig zwart stuk metaal dat onder een statief was gerold.

Lüdenbach bevestigde dat dit een bout van een lamphouder was. Er was geen breukplek te zien: het ding was onbeschadigd en belandde voor nader onderzoek in een blikken kist van de TR.

De tweede bout bleef echter onvindbaar, en ook de splitpen konden ze niet vinden.

‘Hebben we voor de filmboys gratis de vloer gepoetst?’ klaagde een technisch rechercheur.

‘In elk geval hebben we een bout,’ verklaarde Gräf. Rath knikte.

‘Glaser heeft misschien de andere,’ zei hij. ‘Hij wilde misschien bewijsmateriaal laten verdwijnen, maar kon de tweede bout niet vinden voordat hij zich uit de voeten maakte.’

‘Geloof je echt dat hij de lamp opzettelijk heeft laten vallen?’

vroeg Gräf. 'Hij was misschien gewoon te laf om de verantwoordelijkheid op zich te nemen, en heeft na het ongeluk de plaat geпоetst.'

Rath haalde zijn schouders op. 'Met geloven komen we niet veel verder. In elk geval heeft iemand er hier een zootje van gemaakt; dat staat...'

'Commissaris!'

Rath draaide zich om. Er naderde een jongeman die met een filmblik zwaaide.

'De cameraman,' souffleerde Gräf. 'Harald Winkler.'

'Commissaris, ik dacht dat u hier misschien wel belangstelling voor zou kunnen hebben,' zei Winkler, wiens haar ondanks zijn jeugdige leeftijd al wat dunner begon te worden. Hij wees op het filmblik.

'Wat bedoelt u?'

'Het ongeluk. Als u wilt, kunt u zelf zien wat er gebeurd is.' De cameraman hield het blik omhoog. 'Alles staat erop.'

'Hebt u het ongeluk gefilmd?'

'Ik heb de scène gedraaid. De camera liep door. Ik... Het was misschien eenvoudigweg intuïtie, denk ik. Ik ben gewoon doorgegaan. Tot het licht uitging. Misschien hebt u er iets aan. Er is in elk geval geen betere getuige dan mijn camera. Die is niet om te kopen!'

Rath knikte. 'En wanneer kan ik dat bekijken?'

'Niet voor maandag. Het moet eerst naar het kopieerbedrijf. Als u wilt reserveer ik een projectiekamer.' Winkler gaf Rath een kaartje. 'Bel me maar op...'

De cameraman keek hem ineens niet meer aan, maar keek over zijn schouder. Ook Gräf keek opzij. Rath draaide zijn hoofd om en keek in een half dozijn lenzen.

Een hele troep verslaggevers was er kennelijk in geslaagd om de politiemans die buiten stond te passeren. Voordat een van de wetshandhavers kon ingrijpen, bliksemde er een salvo flitslichten. Gelukkig had men het lijk al toegedekt.

'Wie heeft dat zootje ongeregeld hier binnengelaten?' siste Rath tegen zijn rechersesecretaris.

Gräf kwam meteen in actie: 'Mijne heren, dit is de plaats van een misdrijf, geen journalistensociëteit,' zei hij verwijtend voordat hij een politiemann met een duidelijke hoofdbeweging een teken gaf. Dat was niet nodig: de mannen in de blauwe uniformen waren al begonnen om de verslaggevers in de richting van de deur te werken. De eerste protesten waren al hoorbaar.

'Hé, zeg! Zo mag u ons niet behandelen!'

Het juiste moment voor wat hoffelijkheid. Rath richtte zich op. 'Ik verzoek u vriendelijk de ruimte te verlaten en ons onderzoek niet te verstoren,' zei hij. 'En laat het fotograferen alstublieft achterwege.'

Hij glimlachte vriendelijk naar de terugwijkende menigte, die tegen de uniformen geen schijn van kans had.

Sommigen stelden nog vragen terwijl ze zich terugtrokken.

'Gaat het om een ongeluk of om een moord?'

'Wie heeft de dood van Betty Winter op zijn geweten?'

Ze praatten ordeloos door elkaar heen en werden intussen meedogenloos naar de uitgang gedreven. De mannen in het blauw deden goed werk.

'Mijne heren, ik dank u voor uw begrip,' zei Rath. 'We zullen u tijdig over de voortgang van het onderzoek informeren.'

'Wil dat zeggen: meteen al tijdens de persconferentie?' vroeg een verslaggever die net door de deur naar buiten werd geschoven. Er werd nog één keer geflitst. Het licht trof Rath precies in zijn ogen en verblindde hem een paar tellen. Toen viel de stalen deur dicht en was het weer stil.

'Hoe zijn die mensen hier binnengekomen?' vroeg Rath. 'Ik dacht dat die deur bewaakt werd.'

'Dat wordt hij ook,' reageerde Gräf. 'Ze hebben kennelijk een achteringang genomen.'

'En waarom staat daar dan niemand?'

Bellmann was naar hem toe gekomen en ging zich er nu mee bemoeien. 'Pardon, commissaris, uw collega's wisten van niets. Ik was vergeten om het te zeggen.'

‘En hoe wisten die journalisten van de achteringang? Hoe wisten ze er überhaupt van?’

Bellmann haalde zijn schouders op. ‘Berlijnse verslaggevers zijn nu eenmaal vindingrijk. Zulke dingen kunt u niet zomaar onder de pet houden. Daarom heb ik ook een persconferentie georganiseerd. Vlak hiernaast. Het zou mij een genoegen zijn als u en uw collega daaraan deel...’

‘Wát hebt u gedaan?’ Rath kon zijn oren niet geloven. ‘Hier is een mens verongelukt, en u denkt alleen maar aan een manier om ermee in de krant te komen?’

Bellmann toonde zich nu enigszins beledigd. ‘U moet me toch werkelijk niet kwalijk nemen, inspecteur! Hebt u eigenlijk wel een idee van wat er vandaag gebeurd is? De grote Betty Winter is dood! Haar publiek heeft er recht op om dat te weten.’

Rath keek de producent strak aan. ‘Nog één keer dit soort eigenmachtig optreden en ik zal ervoor zorgen dat u er heel veel spijt van gaat krijgen, beste man.’

‘Maar of en wanneer ik in mijn eigen bedrijfsruimte de pers informeer, is hoe dan ook mijn zaak,’ vond Bellmann.

‘Jazeker,’ zei Rath glimlachend naar de producent. ‘En of ik ervoor ga zorgen dat u er al dan niet spijt van gaat krijgen, is enkel en alleen mijn zaak!’